

**MÅLUTVELGELSE HOS POLITISK MOTIVERTE
TRUSSELAKTØRER**

1. Innledning

Hensikten med denne rapporten er å gi beslutningsstøtte til aktører som skal sikre objekter mot terrorangrep, herunder politimestre og andre objekteiere.¹ I tillegg vil rapporten være nyttig for aktører som skal prioritere mellom objekter samt utarbeide overordnede strategier for forebygging av terror. Begrepet «objekt» brukes her om alle typer terrormål, herunder personer (myndighetspersoner og andre), folkeansamlinger og arrangementer, samt bygninger og andre typer fysiske installasjoner.

I rapporten presenteres et generisk rammeverk for å vurdere hvor attraktivt et objekt er å ramme med en terrorhandling. Rammeverket tar kun utgangspunkt i trusselaktørenes motiver. Rammeverket vil være et bidrag i en sikringsrisikoanalyse, men erstatter ikke en helhetlig sikringsrisikovurdering for en virksomhet.² Rapporten omhandler målutvelgelse for ekstreme islamister, høyreekstremister og venstreekstremister. Rapporten omhandler ikke enkeltpersoner som handler ut fra et personlig motiv.

Målutvelgelse hos ekstreme aktører, og hva som gjør et spesifikt mål attraktivt å angripe, avhenger av flere eksterne, målspesifikke og personlige faktorer. Det knytter seg følgelig usikkerhet til hvilke faktorer som påvirker målutvelgelse hos politisk motiverte aktører i Norge. Imidlertid er det enkelte faktorer som gjør noen mål mer attraktive enn andre, og det er flere tiltak som kan iverksettes for å gjøre et objekt mindre attraktivt å ramme for en trusselaktør.

Målutvelgelse og modus operandi hos politisk motiverte trusselaktører endrer seg over tid. I tillegg utvikles det stadig ny teknologi, som påvirker både trusselaktørers handlemåter og hvilke sikringstiltak en objekteier kan iverksette. Andre faktorer, som ideologi og fiendebilde, er vanligvis mer stabile over tid.

2. Eksterne faktorer som påvirker målutvelgelse

Flere eksterne faktorer påvirker målutvelgelse hos politisk motiverte trusselaktører. Faktorene kalles eksterne fordi de i liten grad er mulig å påvirke for objekteier eller politimester. Imidlertid vil endringer i faktorene kunne tilsi et mer eller mindre skjerpet trusselbilde for objektet (for eksempel ved at fiendebildet til en terrorgruppe endres til å omfatte andre typer objekter). Det er derfor viktig å kjenne til de eksterne faktorene, samt å følge med på endringer, da dette kan påvirke trusselbildet for et objekt.

Tabell 1 er en oversikt over de viktigste eksterne faktorene som styrer målutvelgelse for politisk motiverte trusselaktører.³ I tillegg vil individuelle motiver (f.eks. negative personlige erfaringer) alltid gjøre seg gjeldende ved målutvelgelse.

¹ Med et terrorangrep menes ulovlig bruk av, eller trussel om bruk av, makt eller vold mot personer og eiendom i et forsøk på å legge press på landets myndigheter eller befolkning eller samfunnet for øvrig for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål.

² Det vises til veilederen «Terrorsikring» fra 2015 for en metodisk gjennomgang av sikringsrisikovurdering for tilsiktede uønskede hendelser (utgitt av NSM, POD og PST).

³ Oversikten er basert på tilsvarende arbeid hos Clarke & Newman (2006), *Outsmarting the terrorists*, Praeger Security International. Se også Hemmingby (2019), *Terrorists and targets – A relationship founded on bad intentions, limited capacities and risk willingness*. Doktorgradavhandling avlagt ved Universitetet i Stavanger; Stacy Paton (2013), *EVIL DONE Vulnerability Assessment: Examining Terrorist Targets through Situational Crime Prevention*. Masteroppgave ved Florida Atlantic University.

Tabell 1: Eksterne faktorer som påvirker målutvalgelse

Faktor	Beskrivelse
Ideologi og fiendebilde	Ulike terrorgruppers ideologi og fiendebilde definerer hvilke mål som er legitime å ramme med en terrorhandling. Denne faktoren er som regel stabil over tid, selv om endringer kan forekomme.
Kapasitet i hjemlige ekstreme miljøer	Kapasitet omfatter materielle, menneskelige og organisatoriske ressurser. Kapasitet påvirker målutvalgelse fordi det har betydning for muligheten for å lykkes med angrepet.
Angrepsoppfordringer	De siste års terrorangrep viser at det er en sammenheng mellom angrepsoppfordringer fra terrororganisasjoner og gjennomførte terrorangrep. Spesifikke angrepsoppfordringer vil gjøre enkelte objekter mer utsatte for terrorangrep, særlig på kort sikt.
Nylig gjennomførte terrorangrep	Nylig gjennomførte terrorangrep kan både føre til hevnangrep, og inspirere til copy-cat-angrep. Nylige gjennomførte angrep medfører imidlertid også ofte en økning i sikkerhetstiltak for tilsvarende objekter, som kan gjøre et objekt mindre attraktivt.
Mediefokus	Økt mediefokus kan gjøre et mål mer utsatt i perioden oppmerksomheten pågår, fordi målet da er langt fremme i bevisstheten hos en trusselaktør.
Etterretnings- og sikkerhetstjenestenes kapasitet	Etterretnings- og sikkerhetstjenestenes faktiske og antatte kapasitet til å avdekke og avverge terrorangrep, påvirker hvilke objekter som er mulige å ramme uten å bli oppdaget. Faktoren kan dreie angrepsplanlegging mot mål som er enkle å ramme, involverer få personer og har kort planleggingshorisont.

3. Målspesifikke faktorer som påvirker målutvalgelse

Flere forhold ved selve objektet påvirker hvor attraktivt det er å ramme med en terrorhandling. En trusselaktør ønsker å lykkes med terrorangrepet, og dette påvirker målutvalgelse. Dersom et mål fremstår som vanskelig å ramme, f.eks. på grunn av iverksatte sikringstiltak, kan en trusselaktør i noen tilfeller velge et enklere mål (såkalt målforskyvelse).

Tabell 2 lister opp målspesifikke faktorer som har betydning for målutvalgelse hos politisk motiverte aktører.⁴ I tabellen fokuseres det på de målspesifikke faktorene som er mulig å påvirke for objekteier eller politimester, for å gjøre et mål mindre attraktivt å ramme. Også her er det andre målspesifikke faktorer som påvirker hvor attraktivt et mål er for en trusselaktør, som f.eks. personlige motiver. Tilsvarende kan det være enkelte faktorer som ikke er gjeldende for noen typer objekter.

⁴ Oversikten er basert på tilsvarende arbeid hos Clarke & Newman (2006), Hemmingby (2019), og Paton (2013).

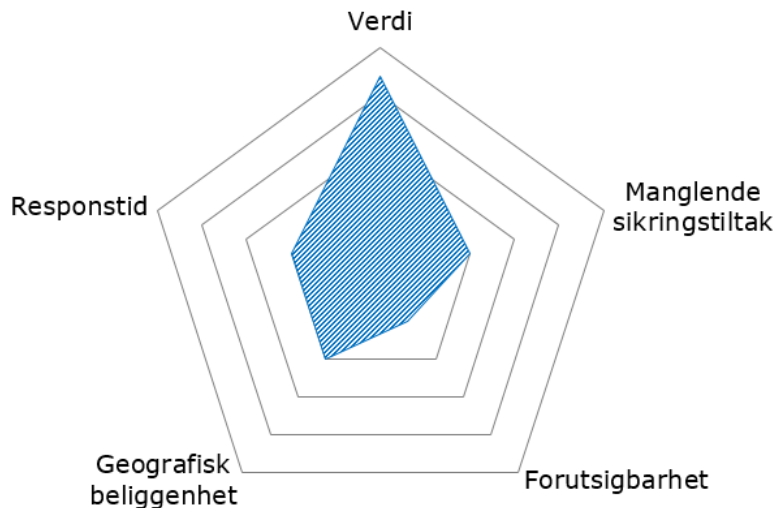
Tabell 2: Målspesifikke faktorer som påvirker målutvalgelse

Faktor	Beskrivelse
Verdi	<p>Objekter med høy symbolverdi er vedvarende attraktive mål å ramme for trusselaktører. Objekter som står sentralt i fiendebildet til en trusselaktør har høy symbolverdi.</p> <p>Symbolverdien er som regel vanskelig å påvirke for en objekteier eller politimester, men for enkelte typer mål kan det være mulig å spre verdiene og således redusere attraktiviteten til målet.</p>
Sikringstiltak	<p>Sikringstiltak som reduserer muligheten for å gjennomføre et vellykket terrorangrep vil gjøre et objekt mindre attraktivt å angripe. Både faktiske og antatte sikringstiltak har betydning for hvor attraktivt et objekt fremstår. Synlige sikringstiltak vil i mange tilfeller virke avskrekkende på en trusselaktør. Sikringstiltak som gjør at objektet blir vanskelig å komme til rent fysisk, f.eks. sperringer, adgangskontroll eller vakthold, vil gjøre objektet mindre attraktivt.</p>
Forutsigbarhet i tid og rom	<p>Denne faktoren er særlig relevant for personer og folkemengder. Dersom det er enkelt finne ut hvor og når det samles folkemengder, kan dette øke attraktiviteten til folkemengden som mål. Dersom slik informasjon er offentliggjort og derfor kjent på forhånd, vil det være enklere å planlegge et angrep.</p> <p>Faktoren kan også være relevant for bygninger og fysiske installasjoner: er det faste tidspunkter der objektet er lettere tilgjengelig, f.eks. ved vaktskifter?</p>
Geografisk beliggenhet	<p>Gjennomførte og avvergede terrorangrep viser at terrorister sjelden reiser langt for å gjennomføre terrorhandlinger.⁵ Objekter som ligger avsides til er generelt sett mindre attraktive mål.</p> <p>For noen objekter vil geografisk beliggenhet være vanskelig eller umulig å påvirke. Andre objekter kan det være mulig å flytte til en annen lokasjon (f.eks. et arrangement).</p>
Responstid	<p>Responstiden til politiet eller annet sikkerhetspersonell (vektene e.l.) kan påvirke en trusselaktørs målvalg, fordi kort responstid kan redusere muligheten for å lykkes med et angrep.⁶</p>

⁵ Dette gjelder særlig aktører som operer alene (soloterrorister) – 71 % av angrep utført av soloterrorister mellom 1990 og 2016 skjedde mindre enn 8 km fra der vedkommende bodde. Empiri viser også at jo høyere symbolverdi et objekt har, jo lengre er en trusselaktør villig til å reise. Se Marchement et al. (2018), «Lone Actor Terrorists: A Residence-to-Crime Approach», *Terrorism and Political Violence*.

⁶ Kort responstid vil også kunne begrense skadeomfanget av et terrorangrep.

Hvor attraktivt et objekt er å ramme med en terrorhandling, basert på disse fem faktorene, er illustrert i figur 1.⁷ Jo større det skraverte området, jo mer attraktivt fremstår målet for en trusselaktør (verdiene på de ulike faktorene er satt etter en kvalitativ vurdering, og er her valgt tilfeldig). Figuren viser at dersom det f.eks. ikke er mulig å redusere verdien til objektet, kan det f.eks. være hensiktsmessig å innføre flere sikringstiltak eller redusere forutsigbarheten til objektet.

Figur 1: Hvor attraktivt et objekt å ramme med en terrorhandling, basert på fem målspesifikke faktorer. Jo større skravert område, jo mer attraktivt fremstår målet for en trusselaktør.

4. Avslutning

Alle potensielle mål kan ikke sikres til enhver tid. I tillegg viser enkelte av de siste utførte angrepene i 2018 at sikringstiltak ikke er en garanti mot forsøk på terrorangrep. Måltutvelgelse hos ekstreme aktører, og hva som gjør et spesifikt mål attraktivt å ramme med en terrorhandling, er komplekst og ofte personavhengig. Likevel er det visse faktorer som gjør enkelte mål mer attraktive å ramme enn andre. I tillegg er det flere tiltak som kan iverksettes for å gjøre et objekt mindre attraktivt å angripe for en trusselaktør. Forskning viser at terrorister ofte er konservative når det gjelder valg av mål og handlemåte.⁸

Denne rapporten er ment som et bidrag inn i en objekteiers sikringsrisikoarbeid, ved å presentere et generisk rammeverk for å vurdere hvor attraktivt objektet fremstår for politiske motiverte trusselaktører. Videre kan den gi innspill til hvordan objektet kan gjøres mindre attraktivt å ramme med en terrorhandling. Rapporten er derfor nyttig både for aktører som arbeider med terrorsikring, og for aktører som skal prioritere mellom objekter, samt utarbeide overordnede strategier for forebygging av terror.

⁷ For faktoren *sikringstiltak* innebærer få iverksatte sikringstiltak at objektet blir mer attraktivt for en trusselaktør. Derfor har denne faktoren betegnelsen *manglende sikringstiltak* i figuren, slik at en lav «score» på faktoren betyr flere iverksatte sikringstiltak, og dermed at objektet blir mindre attraktivt for en trusselaktør.

⁸ Se Hemmingby (2019).